

Akran Nezaketi Ölçeği Geliştirme Çalışması Peer Kindness Scale Development Study

Nurcan ÜSTÜNDAĞ ŞENER^{ID}, Murat BAŞAR^{ID}

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri nezaket davranışlarını değerlendirebilecek, psikometrik özellikleri olan bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu doğrultuda, öğrencilerin okul ortamında akranlarına yönelik sergiledikleri olumlu sosyal davranışların geçerli ve güvenilir biçimde ölçülmesi hedeflenmiştir.

Yöntem ve Araçlar: Araştırmanın çalışma grubunu, 2025–2026 eğitim öğretim yılında Uşak il genelinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğrenim gören 8–15 yaş aralığındaki toplam 1193 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme süreci, literatürde yer alan kuramsal yaklaşımlar ile okul ortamında gözlemlenebilir davranış göstergelerinin bütünleştirilmesiyle yürütülmüştür. Bu doğrultuda oluşturulan madde havuzu, kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuş; maddeler dilsel açıklık, gelişimsel uygunluk ve temsil gücü açısından değerlendirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında elde edilen veriler üzerinde yapı geçerliliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Ardından 24 maddeden oluşan ölçeğin tek boyutlu yapısını sınamak üzere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır.

Sonuçlar: DFA sonuçları, tek boyutlu ölçme modelinin verilerle uyumlu olduğunu göstermiştir. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin .530 ile .739 arasında değiştiği ve ölçeğin toplam varyansın %40'ını açıkladığı belirlenmiştir. Likert tipi Akran Nezaketi Ölçeği'nin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .95'tir. Elde edilen bulgular, geliştirilen ölçeğin öğrencilerde akran nezaketi davranışlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akran nezaketi, sosyal davranışlar, ölçek geliştirme.

ABSTRACT

Purpose: The aim of this study is to develop a measurement instrument with sound psychometric properties to assess students' kindness behaviors within peer interactions. In this context, it is intended to measure students' positive social behaviors toward their peers in school settings in a valid and reliable manner.

Method and Instruments: The study group consists of a total of 1,193 students aged 8–15 who were enrolled in schools affiliated with the Ministry of National Education in Uşak province during the 2025–2026 academic year. The scale development process was carried out by integrating theoretical approaches in the literature with observable behavioral indicators in school settings. The item pool was presented to field experts to ensure content validity; items were evaluated in terms of linguistic clarity, developmental appropriateness, and representativeness, and necessary revisions were made. Following the pilot study, exploratory factor analysis (EFA) was conducted to examine construct validity. Subsequently, confirmatory factor analysis (CFA) was performed to test the one-dimensional structure of the 24-item scale.

Results: The CFA results indicated that the one-dimensional measurement model demonstrated a good fit with the data. Factor loadings of the items ranged between .530 and .739, and the scale explained 40% of the total variance. The Cronbach's alpha reliability coefficient for the entire Likert-type Peer Kindness Scale was calculated as .95. These findings indicate that the developed scale is a valid and reliable instrument for measuring students' peer kindness behaviors.

Keywords: Peer kindness, social behaviors, scale development

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Nurcan ÜSTÜNDAĞ ŞENER (Marmara Üniversitesi)

E-posta/E-mail: nsener@marmara.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 10.03.2026

Kabul Tarihi/Accepted: 17.04.2026

Ç. Yayınlanma Tarihi/Online Published: 11.05.2026

GİRİŞ

Okul ortamı, öğrenciler için yalnızca akademik kazanımların elde edildiği bir alan değil; aynı zamanda sosyal ilişkilerin kurulduğu, değerlerin içselleştirildiği ve kişilerarası davranış örüntülerinin şekillendiği temel bir gelişim bağlamıdır. Öğrencilerin okul yaşantıları boyunca deneyimledikleri etkileşimler, onların sosyal-duygusal gelişimleri ve okula uyum süreçleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda akran ilişkileri, öğrencilerin hem bireysel iyi oluşlarını hem de öğrenme süreçlerine katılımlarını etkileyen temel dinamiklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Nitekim akranlarla kurulan ilişkilerin niteliği, öğrencilerin okul bağlılığı ve akademik motivasyonlarıyla yakından ilişkilendirilmektedir (Wentzel, 2017). Bu durum, akran etkileşimlerinin yalnızca sosyal bir olgu olarak değil, eğitsel süreçlerin ayrılmaz bir bileşeni olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Olumlu akran ilişkilerine sahip öğrencilerin, okula yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdikleri, sınıf içi etkinliklere daha etkin biçimde katıldıkları ve sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Ladd ve Ettekal, 2013). Buna karşılık, olumsuz akran deneyimleri yaşayan öğrencilerin akademik geri çekilme, okuldan kaçınma ve duygusal sorunlar yaşama risklerinin arttığı vurgulanmaktadır.

Akran ilişkileri alanındaki araştırmalar uzun yıllar boyunca zorbalık, saldırganlık ve sosyal dışlanma gibi olumsuz davranışlara odaklanmıştır. Bu yaklaşım, risk ve problem davranışların anlaşılması açısından önemli katkılar sunmakla birlikte, öğrencilerin sağlıklı sosyal gelişimlerini destekleyen olumlu davranışların görece arka planda kalmasına neden olmuştur. Oysa son yıllarda gelişimsel psikoloji literatüründe, olumlu sosyal davranışların koruyucu ve geliştirici bir işlev gördüğü yönünde güçlü kanıtlar ortaya konulmuştur. Empati, yardımseverlik ve başkalarını gözetme gibi prososyal eğilimlerin, öğrencilerin sosyal uyumlarını ve psikolojik iyi oluşlarını desteklediği vurgulanmaktadır (Eisenberg, Spinrad, ve Knafo-Noam, 2015). Bu yönüyle olumlu sosyal davranışların sistematik biçimde ele alınması, okul temelli araştırmalar açısından giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Bu olumlu sosyal davranışlar arasında yer alan nezaket, bireyin sosyal etkileşimlerde başkalarının duygu, ihtiyaç ve haklarını dikkate alarak saygılı ve duyarlı davranışlar sergilemesini ifade eden temel bir sosyal beceri olarak değerlendirilmektedir. Okul bağlamında nezaket davranışları, sınıf içi etkileşimlerin niteliğini artırmakta, öğrenciler arasında güven temelli ilişkilerin kurulmasına katkı sağlamakta ve olumlu bir okul ikliminin oluşmasını desteklemektedir. Akran nezaketi, öğrencilerin akranlarıyla kurdukları etkileşimlerde empati, saygı ve sorumluluk temelli olarak ortaya koydukları; karşısındakinin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını gözetken, destekleyici ve zarar vermekten kaçınan prososyal davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir (Eisenberg, Fabes ve Spinard, 2006; Hoffman, 2000; Selman, 1980). Akran nezaketinin öğrencilerin sosyal uyumlarıyla ilişkili olduğu ve okul ortamında destekleyici bir etkileşim zemini oluşturduğu, farklı yaş gruplarıyla yürütülen ampirik çalışmalarla ortaya konulmuştur (Binfet, Gadermann, ve Schonert-Reichl, 2016). Bu bulgular, nezaket davranışlarının okul yaşamında işlevsel bir rol üstlendiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Bununla birlikte, akran nezaketini doğrudan ve bütüncül biçimde değerlendirmeye yönelik ölçme araçlarının sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmaların önemli bir bölümünde nezaket davranışları, prososyal davranışların alt bileşenleri içerisinde ele alınmakta ya da dolaylı göstergeler aracılığıyla ölçülmektedir. Bu durum, okul ortamında gözlemlenen akran nezaketinin genel düzeyinin açık ve net biçimde değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Ölçek geliştirme literatüründe, ölçülmek istenen yapının kuramsal olarak açık biçimde tanımlanması ve ölçme aracının bu yapıyı tutarlı biçimde temsil etmesi gerektiği vurgulanmaktadır (DeVellis, 2017). Dolayısıyla akran nezaketine özgü bir ölçme aracının geliştirilmesi, alandaki önemli bir boşluğa yanıt niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada akran nezaketi, öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri olumlu, saygılı ve duyarlı davranışları kapsayan genel bir eğilim olarak ele alınmıştır. Okul ortamında nezaket davranışlarının çoğu zaman birbirinden bağımsız alt boyutlar hâlinde değil, bütüncül bir davranış örüntüsü şeklinde ortaya çıktığı varsayımından hareketle, ölçme aracının tek boyutlu bir yapı üzerinden geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu yaklaşım, özellikle uygulama süreçlerinde yorumlanabilirliği yüksek ve pratik sonuçlar sunması bakımından önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ayrıca tek boyutlu ölçme modelleri, öğrencilerin akran etkileşimlerine ilişkin genel eğilimlerini değerlendirmeye olanak tanıyarak eğitimsel karar süreçlerine doğrudan katkı sunabilmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, öğrenciler için okul ortamında kullanılacak, akran etkileşimleri kapsamında sergilenen nezaket davranışlarını ölçmeye yönelik, psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir, tek boyutlu bir ölçme aracı geliştirmektir. Geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği'nin, akran ilişkilerinin olumlu yönlerini inceleyen

araştırmalara kuramsal ve uygulamalı katkılar sağlaması ve okul temelli çalışmalarda işlevsel bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilmesi hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırmada, öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri nezaket davranışlarını geçerli ve güvenilir biçimde ölçebilecek bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma, metodolojik/psikometrik bir araştırma olarak desenlenmiştir. Ölçek geliştirme çalışmaları, ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik özelliklerini sistematik biçimde incelemeyi amaçlayan araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 2020). Araştırma sürecinde Likert tipi ölçek geliştirme çalışmalarına ilişkin önerilen yöntemsel ilkeler esas alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmada; literatür taraması, madde havuzunun oluşturulması, uzman görüşü alınması, pilot uygulama ile yapı ve kapsam geçerliliği ve güvenilirlik analizlerini içeren sistematik ve bütüncül bir süreç izlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır (uygun) örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabılır örnekleme, veri toplama sürecinde araştırmacının zaman, maliyet ve erişilebilirlik gibi pratik ve lojistik koşullar çerçevesinde ulaşabildiği katılımcıları araştırmaya dâhil etmesini esas alan bir örnekleme yaklaşımıdır. Fraenkel, Wallen ve Hyun (2014), uygun örnekleme yönteminde, araştırmacının ulaşabildiği katılımcıların, çalışmanın örneklemini oluşturduğunu belirtmektedir. Araştırmacılardan birinin hem akademik deneyime hem de öğretmenlik deneyimine sahip olması, dijital ortamlar aracılığıyla katılımcılara erişimi kolaylaştırmış ve örnekleme sürecinin etkin biçimde yürütülmesine katkı sağlamıştır.

Ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem büyüklüğüne ilişkin literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmalar, örneklem büyüklüğünün madde sayısının en az on katı olması gerektiğini ileri sürerken, Tavşancıl (2010) madde sayısının beş katı büyüklüğündeki örneklemelerin de yeterli olabileceğini ifade etmektedir. Benzer biçimde Tabachnick ve Fidell (2007), faktör analizi için orta ve büyük ölçekli örneklemelerin kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte Child (2006), örneklem büyüklüğünün 300 olmasını yeterli, 1000 ve üzeri olmasını ise mükemmel düzey olarak değerlendirmektedir. Araştırmanın örneklem büyüklüğü, bu yöntemsel öneriler doğrultusunda planlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2025–2026 eğitim-öğretim yılında Uşak il genelinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokulların 4-8. sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinin farklı aşamalarında, birbirinden bağımsız katılımcı gruplarından veri toplanmıştır. Pilot uygulama aşamasında, 100 ilkokul ve 100 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 200 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) kapsamında gerçekleştirilen uygulamada, 200 ilkokul ve 226 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 426 öğrenciden veri elde edilmiştir. Doğrulamalı faktör analizi (DFA) için ise önceki aşamalardan farklı bir katılımcı grubuyla çalışılmış; bu aşamada 200 ilkokul ve 267 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 467 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmanın tüm aşamalarında yer alan katılımcılar birlikte değerlendirildiğinde, çalışma grubunu 500 ilkokul ve 693 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 1193 öğrenci oluşturmaktadır. Bu örneklem büyüklüğünün, geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi açısından yeterli ve güçlü bir yapı sunduğu değerlendirilmektedir.

Ölçeğin Madde Havuzunun Oluşturulması

Madde havuzu oluşturma sürecinde, ölçek geliştirme çalışmalarına ilişkin kuramsal ve yöntemsel ilkeler esas alınmıştır (Fraenkel ve Wallen, 2014; Karasar, 2013; Tezbaşaran, 2008). Bu doğrultuda öncelikle, akran nezaketi ve akran nezaketi ile ilişkili sosyal davranışları ele alan ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenerek kuramsal çerçeve belirlenmiştir. Literatür incelemesini desteklemek amacıyla, hedeflenen yaş grubunun gelişimsel ve dilsel özelliklerini yansıtan davranış göstergelerini belirlemek için öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir devlet okulunda öğrenim gören beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinden, her

biri beşer öğrenci olmak üzere toplam 20 öğrenciye, akran nezaketine ilişkin görüşlerini ortaya koymaya yönelik açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerden elde edilen görüşler; sınıf eğitimi (2), rehberlik ve psikolojik danışmanlık (1) ile Türkçe eğitimi (1) alanlarında uzman dört akademisyen tarafından değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri, öğrenci ifadeleri, literatür bulguları ile birlikte ele alınarak, akran nezaketini temsil eden kapsamlı bir madde havuzu oluşturulmuş; geliştirilen maddelerin açık, anlaşılır ve gelişimsel açıdan uygun olmasına özen gösterilmiştir. Madde geliştirme sürecine ilişkin ayrıntılar bulgular bölümünde sunulmuştur.

Ölçeğin Kapsam ve Görünüş Geçerliliği

Bu çalışma kapsamında geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği'nin kapsam ve görünüş geçerliliğini sağlamak amacıyla, oluşturulan madde havuzu farklı alanlarda uzman akademisyenlerin değerlendirmesine sunulmuştur. Bu doğrultuda, sınıf eğitimi (4), rehberlik ve psikolojik danışmanlık (2), Türkçe eğitimi (1), ölçme ve değerlendirme (2) alanlarından olmak üzere toplam dokuz akademisyenin görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan, maddeleri; akran nezaketi kavramını temsil etme düzeyi, dilsel açıklık, anlatım bütünlüğü, gelişimsel uygunluk ve birden fazla anlama yol açabilecek ifadeler açısından incelemeleri istenmiştir. Değerlendirmeler her bir uzman tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda, madde ifadelerinde gerekli dilsel ve anlamsal düzenlemeler yapılmış; kapsam ve görünüş geçerliliği açısından uygun bulunmayan maddeler çıkarılarak ölçek 24 maddelik bir form hâline getirilmiştir.

Ölçeğin Yapı Geçerliliği

Akran Nezaketi Ölçeği'nin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla AFA ve DFA uygulanmıştır. Yapı geçerliliği analizleri, ölçek geliştirme çalışmalarında önerildiği üzere birbirinden bağımsız örneklemeler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşım, elde edilen faktör yapısının kararlılığını ve genellenebilirliğini artırmayı amaçlamaktadır.

AFA öncesinde, verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) örneklem yeterlik testi ve Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. KMO katsayısının kabul edilebilir sınırların üzerinde olması ve Bartlett Küresellik Testi'nin istatistiksel olarak anlamlı bulunması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda AFA, temel bileşenler yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş ve faktör yapısının daha açık ve yorumlanabilir hâle getirilmesi amacıyla varimax dik döndürme tekniğinden yararlanılmıştır.

AFA sonuçları, ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin kabul edilebilir sınırların üzerinde olduğu ve tek faktör altında anlamlı biçimde toplandığı belirlenmiştir. Elde edilen tek faktörlü yapı, akran nezaketinin okul ortamında birbirinden bağımsız alt boyutlar hâlinde değil, öğrencilerin genel bir davranış eğilimi olarak ortaya çıktığı yönündeki kuramsal yaklaşımlarla da örtüşmektedir. Bu yaklaşımlar, empati, yardım etme ve saygılı iletişim gibi davranışların ayrı becerilerden ziyade, bireyin sosyal-duygusal yeterliklerini yansıtan bütüncül bir yapı içinde değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır (Caprara ve ark., 2000). Benzer biçimde, okul temelli nezaket çalışmalarında da öğrencilerin sergilediği nezaket davranışlarının, okul bağlamındaki genel sosyal tutumların bir göstergesi olarak tek bir üst yapı altında ele alınabileceği belirtilmektedir (Binfet ve ark., 2016). Ayrıca bu tek faktörlü yapı, ölçeğin uygulama ve yorumlama süreçlerinde pratiklik sağlaması bakımından eğitimsel araştırmalar açısından önemli bir avantaj sunmaktadır.

AFA ile belirlenen faktör yapısının doğrulanması amacıyla, farklı bir örneklem üzerinde DFA gerçekleştirilmiştir. DFA'da, ölçeğin tek boyutlu yapısını temsil eden ölçme modeli test edilmiş; modele ilişkin uyum iyiliği indeksleri incelenmiştir. Analiz sonuçları, tek faktörlü ölçme modelinin verilerle uyumlu olduğunu göstermiştir. Modelde yer alan maddelerin faktör yüklerinin .53 ile .74 arasında değiştiği ve tüm yüklerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, maddelerin ölçülmek istenen yapıyı temsil etme gücünün yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Elde edilen AFA ve DFA bulguları birlikte değerlendirildiğinde, Akran Nezaketi Ölçeği'nin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu ve akran nezaketini bütüncül bir davranış eğilimi olarak ölçtüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığını ve öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri nezaket davranışlarını değerlendirmede geçerli bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

Güvenirlilik

Akran Nezaketi Ölçeği'nin güvenirliliği, iç tutarlılık katsayısı kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Cronbach, 1951; DeVellis, 2017; Tavakol ve Dennick, 2011). Buna ek olarak madde-toplam korelasyonları incelenmiş ve tüm maddelerin ölçek toplam puanı ile pozitif ve anlamlı ilişkiler sergilediği belirlenmiştir. Herhangi bir maddenin ölçekten çıkarılmasının güvenirlilik katsayısını artırmadığı görülmüş ve tüm maddelerin ölçekte korunmasına karar verilmiştir. Elde edilen bulgular, Akran Nezaketi Ölçeği'nin öğrenci örnekleminde güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

BULGULAR

Madde Oluşturma

Akran Nezaketi Ölçeği'nin geliştirilme sürecinin ilk aşamasında, ölçülmesi hedeflenen yapının kuramsal çerçevesini ve davranışsal göstergelerini açık biçimde tanımlamaya yönelik kapsamlı bir madde geliştirme çalışması yürütülmüştür. Bu doğrultuda öncelikle akran ilişkileri, prososyal davranışlar ve nezaket kavramlarını ele alan ulusal ve uluslararası literatür sistematik biçimde incelenmiştir (Binfet, Gadermann ve Schonert-Reichl vd., 2016; Caprara vd., 2000; Child, 2006; DeVellis, 2017; Eisenberg, Spinrad, ve Knafo-Noam, 2015; Ladd ve Ettekal, 2013; Ryan ve Shim, 2008; Tabachnick ve Fidell, 2007; Wentzel, 2017). Literatür taraması sonucunda, okul ortamında akran nezaketini yansıtan temel davranış göstergeleri belirlenmiş ve ölçeğin kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

Literatür bulgularını desteklemek ve hedef grubun gelişimsel ve dilsel özelliklerini yansıtan maddeler geliştirmek amacıyla nitel veri toplama sürecine başvurulmuştur. Bu kapsamda, ortaokul kademesinde öğrenim gören beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinden her birinden beşer öğrenci olmak üzere toplam yirmi öğrenciye, akran nezaketi algılarını ortaya koymayı amaçlayan açık uçlu altı soru yöneltilmiştir. Öğrencilerden elde edilen yazılı ifadeler, akran etkileşimleri bağlamında sergilenen nezaket davranışlarının somut ve gözlemlenebilir örneklerini ortaya koyması bakımından madde geliştirme sürecine önemli katkı sağlamıştır.

Elde edilen öğrenci görüşleri ile literatürden elde edilen bulgular birlikte değerlendirilerek, akran nezaketini temsil eden davranış göstergelerine dayalı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde yazım sürecinde ifadelerin açık ve anlaşılır olması, tek bir davranışı ölçmeye yönelik hazırlanması ve öğrencilerin gelişimsel düzeyine uygunluğu temel ölçütler olarak benimsenmiştir. Oluşturulan taslak maddeler; sınıf eğitimi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile Türkçe eğitimi alanlarında uzman akademisyenler tarafından içerik analizi açısından incelenmiştir. Uzman değerlendirmelerinde, maddelerin akran nezaketi kavramını temsil etme düzeyi, dilsel açıklık, anlam bütünlüğü ve yaş düzeyine uygunluk ölçütleri esas alınmıştır.

Uzman görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilen değerlendirmelerde, maddelere ilişkin kodlayıcılar arası uyum düzeyi Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenirlilik formülü ($\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{[\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}]}$) kullanılarak hesaplanmış ve kodlayıcılar arası uyum oranı %94 olarak belirlenmiştir. Uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda bazı maddeler yeniden düzenlenmiş, benzer anlam taşıyan, birden fazla davranışı aynı anda ölçen ya da kapsam geçerliliği açısından yeterli görülmeyen maddeler madde havuzundan çıkarılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda, akran nezaketini kapsamlı biçimde temsil ettiği değerlendirilen 60 maddeden oluşan bir ön madde havuzu elde edilmiştir.

Oluşturulan 60 maddelik madde havuzu, pilot uygulama öncesinde tekrar uzman görüşüne sunulmuş ve ardından 100 ilköğretim ve 100 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 200 öğrenciyle pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamadan elde edilen bulgular, alan uzmanları tarafından incelenmiş; özellikle madde sayısının fazlalığının ilköğretim düzeyindeki öğrenciler için yanıltmayı güçleştirdiği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, faktör yükü .50'nin altında kalan, birbirine benzer içerik taşıyan ya da aynı anlamı tekrar eden maddelerin ölçekten çıkarılmasının uygun olacağı yönünde görüş birliğine varılmıştır. Uzmanların üzerinde uzlaştığı bu eleme süreci sonucunda 24 madde ölçekten çıkarılmış ve yapı geçerliği analizlerinde kullanılmak üzere 36 maddeden oluşan ölçek formu elde edilmiştir.

Kapsam Geçerliliği

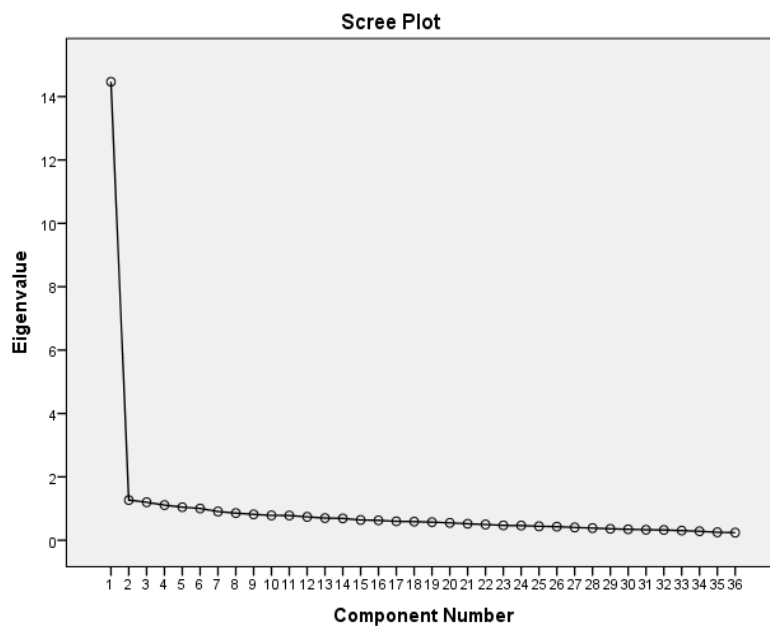
Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Uzmanların birbirinden bağımsız madde havuzunda yer alan maddeleri değerlendirmeleri istenmiştir. Konuyla ilgili uzmanların görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerde ifade düzeltmeleri yapılmıştır. 7 ve 8. maddelerin aynı olduğu, bazı sorulardaki anlaşılma sorununa dikkat çekilmiş ve düzeltme önerilmiştir. Uzmanların önerileri doğrultusunda ifade ve içerik düzeltmeleri yapılmıştır.

Öğrencilerin akran nezaketi düzeyini belirleme ölçeğinin maddelerin madde analizleri değerlendirildiğinde tüm madde yüklerinin .40 değerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test sonuçlarına bakılmıştır. Ölçeğin Kaiser Meyer Olkin değeri ,96, Bartlett Küresellik Testi χ^2 değeri 5931,177 $p < 001$ olarak hesaplanmıştır. Çokluk, Şekerci ve Büyüköztürk (2025) ölçeğin bu değerine göre faktör analizi yapılabileceğini belirtmiştir. Tablo 1'de başlangıç özdeğerleri, toplam faktör yükleri ve faktör yüklerinin döndürülmüş toplamının yer aldığı paralel analiz değerlerine, Şekil 1 de ise yığılma grafiğine yer verilmektedir.

Faktör Analizi

Tablo 1: Paralel analiz değerleri

Faktörler	Başlangıç Özdeğerleri		Toplam Faktör Yükleri		Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamı		
	Özdeğer	Varyans Yüzdəsi	Toplanmış Varyans	Toplam Varyans Yüzdəsi	Özdeğer	Varyans Yüzdəsi	Toplanmış Varyans
1	14,46	40,18	40,18	14,46	40,18	40,18	40,18
2	1,27	3,52	43,70	3,52	3,52	43,70	43,70
3	1,20	3,33	47,03	3,33	3,33	47,03	47,03
4	1,11	3,08	50,12	1,11	3,08	50,12	50,12
5	1,04	2,90	53,02	1,04	2,90	53,02	53,02
6	1,00	2,78	55,80	1,00	2,78	55,80	55,80

Şekil 1: Maddelere ilişkin yığılma grafiği

Açıklanan toplam varyans değerleri ve yığılma grafiği incelendiğinde ölçeğin tek faktörlü yapıdan oluştuğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen tek faktörün ölçek için açıkladığı toplam varyans miktarının 40,18 olduğu görülmektedir. Çokluk, Şekerci ve Büyüköztürk (2025) çalışmasında sosyal bilimlerde toplam varyansı 30'un üzerinde olan ölçeklerin amacı karşıladığını, güvenilir olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Maddelerin faktörlere dağılımını belirlemek için yapılan AFA sonuçları Tablo 2'de sunulmaktadır:

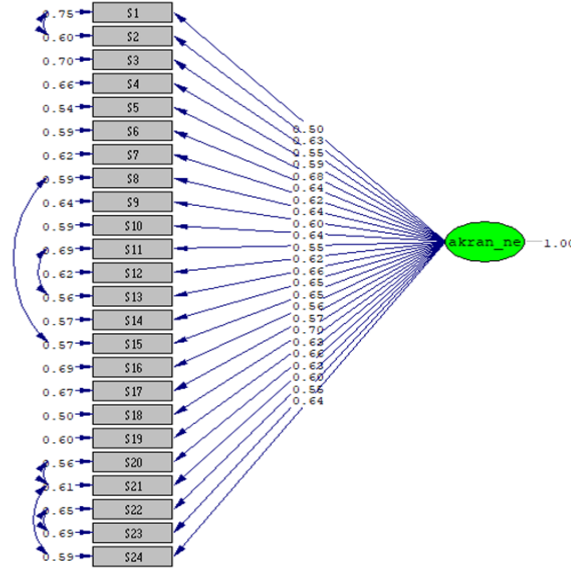
Tablo 2: Açıklayıcı faktör yükleri

Madde	Faktör
M1	,592
M2	,536
M3	,550
M4	,663
M5	,595
M6	,712
M7	,611
M8	,611
M9	,656
M10	,562
M11	,619
M12	,629
M13	,566
M14	,671
M15	,685
M16	,624
M17	,656
M18	,671
M19	,623
M20	,625
M21	,643
M22	,650
M23	,611
M24	,609
M25	,567
M26	,603
M27	,665
M28	,731
M29	,739
M30	,664
M31	,614
M32	,637
M33	,681
M34	,629
M35	,651
M36	,610

Öğrencilerin akran nezaketi düzeyini belirleme ölçeğinin maddelerin madde analizleri değerlendirildiğinde, ilk analizde altı faktörlü bir ölçek olduğu görülmüştür. Ölçme ve değerlendirme, sınıf eğitimi ve Türkçe eğitimi alanında üç uzmanla yapılan görüşmelerde ölçeği ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin cevaplayacak olması, dikkat süresinin sınırlılığı gibi nedenlerle tek faktörlü olabileceğine karar verilmiştir. Yapılan AFA sonucunda tek boyutun da amacı karşıladığı görülünce ölçek tek faktöre indirilmiştir. Bu kapsamda faktör yükü en düşük olandan başlamak üzere on iki madde daha ölçekten çıkarılmıştır (1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 13, 23, 24, 25 ve 26. maddeler). Kalan 24 madde için DFA yapılmıştır. Tablo 2' de tek boyutlu ölçeğin faktör yüklerinin ,739 ile ,530 arasında oluştuğu görülmektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

DFA, AFA'nın yapıldığı katılımcı grubundan farklı olarak 467 öğrenciden elde edilen veriler kullanılarak yapılmıştır. Şencan'a (2005) göre DFA, bir ölçme aracının yapı geçerliğini sınamak ve ölçeğin güvenle kullanılabilirliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bir süreçtir. Şekil 2'de katılımcılardan elde edilen veriler görülmektedir:

Chi-Square=627.80, df=246, P-value=0.00000, RMSEA=0.058

Şekil 2: Öğrencilerin akran nezaketi ölçeğinin maddeleri gösterir diyagram

Şekil 2 incelendiğinde, analiz sonucunda elde edilen her bir gözlenen değişken ile bağlı olduğu gizil değişken arasındaki korelasyonları gösteren standardize edilmiş faktör yük değerlerinin, 0.50 ile 0.76 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin uyum indeks değerleri ve uygunluk düzeyleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Uyum İstatistikleri

Uyum İyiliği Ölçütleri	Kabul Edilebilir Uyum İyiliği	Ölçek Uyum İyiliği G Değerleri
χ^2	≤ 5	2,53
RMSEA	$\leq .08$	0.58
S-RMR	$\leq .08$	0,042
CFI	$\geq .90$	98
TLI/NNFI	$\geq .90$	98
NFI	$\geq .90$	97
GFI	$\geq .90$	90
AGFI	$\geq .85$	88

Kabul edilebilir değer aralığı: Hu ve Bentler (1999); Kline (2016)

Tablo 3 de görüldüğü gibi 24 maddelik tek faktörlü Akran Nezaketi Ölçeği'nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla LISREL 8.71 programında Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemiyle DFA uygulanmıştır. Modelde açıklayıcı faktör analizi sonucu elde edilen tek faktörlü yapı test edilmiştir. DFA sürecinde, başlangıçta tek faktörlü model test edilmiş, ardından model uyumunu iyileştirmek amacıyla modifikasyon indeksleri incelenmiştir. Modifikasyon önerileri doğrultusunda kuramsal temel çerçevesinde ilişkili maddelerin hata kovaryansları eklenerek analiz edilmiştir. Akran Nezaketi Ölçeği'nin 24 maddelik tek faktörlü yapısı için gerçekleştirilen DFA sonucunda, uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir ($\chi^2/df = 2.53$; RMSEA = .058; SRMR = .042; CFI = .98; TLI = .98). Maddelerin standartlaştırılmış faktör yükleri .55 ile .71 arasında değişmekte olup istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$). Bu bulgular, ölçeğin tek faktörlü yapısının yapı geçerliğini desteklediğini göstermektedir.

Güvenirlilik

Öğrencilerin Akran Nezaketi Ölçeği 24 maddeden oluşmuştur. 24 maddeden oluşan ölçeğin Alfa güvenirlik değerleri hesaplanmış ve ölçeğin tamamı için alpha güvenirlik .95 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin genelini öğrencilerin akran nezaketini ortaya koyabilen bir ölçek olduğu söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri nezaket davranışlarını değerlendirmeye yönelik tek boyutlu bir ölçme aracı geliştirilmiş ve ölçeğin psikometrik özellikleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Yapı geçerliği analizleri sonucunda ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Akran nezaketinin tek boyutlu bir yapı altında toplanması, bu davranışların okul ortamında öğrenciler tarafından bütüncül bir sosyal eğilim olarak sergilendiği yönündeki kuramsal yaklaşımlarla örtüşmektedir. Benzer biçimde Binfet, Gadermann ve Schonert-Reichl (2016), çocuklar için geliştirdikleri nezaket ölçeğinde nezaket davranışlarının genel bir eğilim olarak ele alınabileceğini vurgulamış ve tek boyutlu yapının yorumlanabilirlik açısından avantaj sağladığını belirtmiştir. Bu bulgu, nezaket davranışlarının empati, saygı ve yardımseverlik gibi alt bileşenlerden oluşmakla birlikte, okul bağlamında çoğunlukla ayrılmış alt boyutlar hâlinde değil, bir bütün olarak gözlemlendiğini düşündürmektedir.

Ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranının %40,18 olması, sosyal bilimlerde geliştirilen tek boyutlu ölçekler için kabul edilebilir sınırlar içinde değerlendirilmektedir. Çokluk vd. (2025), özellikle psikolojik ve eğitsel yapılara yönelik ölçme araçlarında, açıklanan varyans oranının %30 ve üzerinde olmasının yeterli kabul edilebileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde DeVellis (2017), sosyal davranışlara yönelik ölçeklerde, varyans oranlarının yapının doğası gereği orta düzeylerde olmasının beklenen bir durum olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda elde edilen varyans oranı, ölçeğin akran nezaketini temsil etme gücünün yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Güvenirlilik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının .95 olarak hesaplanması, ölçekte yer alan maddelerin yüksek düzeyde iç tutarlılık sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, maddelerin aynı yapıyı ölçtüğünü ve ölçeğin tutarlı sonuçlar ürettiğini göstermektedir. Alan yazınında .70 ve üzeri alfa değerlerinin kabul edilebilir olduğu belirtilirken (Tabachnick ve Fidell, 2007), .90'ın üzerindeki değerler yüksek güvenirlik göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, DeVellis (2017) çok yüksek alfa değerlerinin maddeler arası içerik benzerliği açısından dikkatle yorumlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmada madde-toplam korelasyonlarının kabul edilebilir düzeylerde olması ve madde çıkarımının güvenirliği artırmaması, yüksek alfa değerinin madde tekrardan ziyade ölçülen yapının tutarlılığından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Geliştirilen ölçeğin bulguları, akran ilişkilerinin olumlu boyutlarına odaklanan önceki çalışmalarla da uyumludur. Prososyal davranışların ve nezaket temelli etkileşimlerin öğrencilerin sosyal uyumlarını ve okul deneyimlerini desteklediği, farklı yaş gruplarıyla yürütülen çalışmalarda vurgulanmaktadır (Eisenberg, Spinrad, ve Knafo-Noam, 2015; Wentzel, 2017). Ayrıca akranlarla kurulan olumlu ilişkilerin, öğrencilerin okula bağlılıkları ve akademik motivasyonları üzerinde dolaylı etkiler yarattığı bilinmektedir (Ladd ve Ettekal, 2013; Ryan ve Shim, 2008). Bu bağlamda Akran Nezaketi Ölçeği, yalnızca bireysel bir sosyal davranış değil, öğrencilerin okul ortamındaki sosyal uyumlarına ilişkin daha geniş bir yapıyı yansıtan bir değerlendirme aracı olarak ele alınabilir. Ayrıca çalışma tek boyutlu ilköğretim öğrencileriyle sınırlıdır. Farklı öğretim kademelerine de uyarlanabilir.

Çalışmadan elde edilen bulgular, geliştirilen ölçeğin akran nezaketini bütüncül bir yapı olarak ele almasının kuramsal ve istatistiksel açıdan temellendirilebilir olduğunu göstermektedir. Bu ölçeğin, akran ilişkilerinin olumlu yönlerini merkeze alan araştırmalarda kullanılmasının, alan yazınındaki risk ve problem odaklı yaklaşımları dengeleyici bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği, ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri nezaket davranışlarını değerlendirmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak literatüre kazandırılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde izlenen sistematik yöntem, elde edilen psikometrik bulguların bilimsel açıdan tutarlı ve savunulabilir olmasını sağlamıştır. Yapı geçerliği analizleri, ölçeğin 24 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve bu yapının öğrencilerin akran nezaketini bütüncül bir sosyal davranış eğilimi olarak yansıttığını göstermiştir. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranı ve yüksek iç tutarlılık katsayısı, ölçme aracının akran nezaketi yapısını güvenilir biçimde temsil ettiğine

işaret etmektedir. Bu bulgular, geliştirilen ölçeğin hem araştırma hem de uygulama bağlamlarında kullanılabilirliğini desteklemektedir.

Akran Nezaketi Ölçeği'nin, akran ilişkilerinin olumlu boyutlarına odaklanan çalışmalar için işlevsel bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilirliği düşünülmektedir. Ölçek, öğrencilerin akran nezaketi düzeylerinin farklı demografik ve eğitsel değişkenler açısından incelenmesine olanak tanınmasının yanı sıra, okul temelli önleyici ve geliştirici programların etkililiğinin değerlendirilmesinde de kullanılabilir. Bu yönüyle ölçeğin, risk ve problem davranışlara odaklanan geleneksel yaklaşımları tamamlayıcı nitelikte, güç temelli bir bakış açısı sunduğu söylenebilir. Geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği, okul psikolojik danışmanları ve rehberlik servisleri tarafından öğrencilerin akran etkileşimleri bağlamında sergiledikleri nezaket davranışlarının düzeyini belirlemeye yönelik tarama ve izleme çalışmalarında işlevsel bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilir. Ölçekten elde edilen bulgular, okul iklimini güçlendirmeye yönelik müdahalelerin planlanmasında, sosyal-duygusal öğrenme süreçlerinin etkililiğinin ve bütüncül gelişimin değerlendirilmesinde nicel bir ölçüt sunma potansiyeline sahiptir. Bu yönüyle ölçek, yalnızca araştırma amaçlı değil; aynı zamanda okul temelli önleyici ve geliştirici uygulamalara, veri temelli karar süreçleri açısından katkı sağlayabilecek bir araç olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada geliştirilen Akran Nezaketi Ölçeği'nin, öğrenciler için, okul ortamında akran etkileşimlerinin olumlu yönlerini inceleyen araştırmalara ve eğitim uygulamalarına anlamlı katkılar sunacağı değerlendirilmektedir. Ölçeğin farklı örneklem ve kültürel bağlamlarda test edilmesi, ilerleyen araştırmalar için önemli bir çalışma alanı olarak önerilmektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, gelecek araştırmalar ve uygulamalar için aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Öncelikle, geliştirilen ölçeğin farklı örneklem üzerinde uygulanarak psikometrik özelliklerinin yeniden test edilmesi önerilmektedir. Ölçeğin farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okullarda, farklı coğrafi bölgelerde ve farklı kültürel bağlamlarda kullanılması, ölçme aracının genellenebilirliğini ve kültürler arası geçerliliğini değerlendirme açısından önem taşımaktadır. Ayrıca ölçeğin farklı yaş gruplarında (örneğin lise düzeyi) uygulanarak yapısal tutarlılığının incelenmesi, ölçeğin gelişimsel geçerliğine ilişkin ek kanıtlar sağlayabilir. Akran Nezaketi Ölçeği'nin, okul temelli önleyici ve geliştirici müdahale programlarının etkililiğini değerlendirmede bir ölçüt olarak kullanılması önerilmektedir. Nezaket, empati ve prososyal davranışları geliştirmeye yönelik eğitim programlarında, rehberlik çalışmalarında ve sosyal-duygusal öğrenme uygulamalarının ön test-son test tasarımlarında bu ölçekten yararlanılması, programların çıktılarını nesnel biçimde değerlendirmeye katkı sağlayabilir. İlaveten gelecekte yapılacak çalışmalarda akran nezaketi düzeylerinin; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul iklimi, öğretmen-öğrenci ilişkileri ve akademik motivasyon gibi değişkenlerle ilişkisi incelenebilir. Bu tür çalışmalar, akran nezaketinin, öğrencilerin sosyal ve akademik gelişimleriyle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu daha kapsamlı biçimde ortaya koyabilir.

Son olarak, geliştirilen ölçeğin öğretmenler, okul psikolojik danışmanları ve eğitim yöneticileri tarafından tarama ve izleme amaçlı kullanılması önerilmektedir. Ölçekten elde edilecek bulgular, okul ortamında akran ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik planlamalara rehberlik edebilir ve olumlu okul ikliminin desteklenmesine katkı sağlayabilir. Bu öneriler doğrultusunda, Akran Nezaketi Ölçeği'nin gerek araştırma gerekse uygulama alanlarında etkin biçimde kullanılmasının, akran ilişkilerinin olumlu yönlerine odaklanan yaklaşımların geliştirilmesine ve yaygınlaşmasına önemli katkı sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Binfet, J.-T., Gadermann, A. M., Schonert-Reichl, K. A. (2016). Measuring kindness at school: Psychometric properties of a school kindness scale for children and adolescents. *Psychology in the Schools*, 53(2), 164–176. <https://doi.org/10.1002/pits.21889>
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A., Zimbardo, P. G. (2000). Prosocial foundations of children's academic achievement. *Psychological Science*, 11(4), 302–306. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00260>
- Child, D. (2006). *The essentials of factor analysis* (3rd ed.). Continuum.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2025). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*

(güncellenmiş baskı). Pegem Akademi.

- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage Publications.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Knafo-Noam, A. (2015). Prosocial development. In R. M. Lerner (Ed.), *Handbook of child psychology and developmental science* (7th ed.). Wiley. <https://doi.org/10.1002/978.111.8963418.childpsy315>,
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. (2006). Social, Emotional, and Personality Development. *Handbook of Child Psychology*, 3, 646-718.
- Erkuş, A. (2020). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme I: Temel kavramlar ve işlemler*. Pegem Akademi.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., Hyun, H. H. (2014). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). McGraw-Hill Education.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO978.051.1805851>
- Hu, L. T., Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/107.055.19909540118>
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- Ladd, G. W., Ettekal, I. (2013). Peer-related loneliness across early to late adolescence: Normative trends, intra-individual trajectories, and links with depressive symptoms. *Journal of Adolescence*, 36(6), 109-120. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.05.004>
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Ryan, A. M., Shim, S. S. (2008). An exploration of young adolescents' social achievement goals and social adjustment in middle school. *Journal of Educational Psychology*, 100(3), 672-687. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.100.3.672>
- Schonert-Reichl, K. A., Oberle, E., Lawlor, M. S., Abbott, D., Thomson, K., Oberlander, T. F., Diamond, A. (2015). Enhancing cognitive and social-emotional development through a mindfulness-based kindness curriculum. *Developmental Psychology*, 51(1), 44-51. <https://doi.org/10.1037/a0038995>
- Selman, R. L. (1980). *The growth of interpersonal understanding: Developmental and clinical analyses*. Academic Press.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Pearson Education.
- Tavakol, M., Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55. <https://doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (4. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. A. (2008). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu* (2. baskı). Türk Psikologlar Derneği.
- Wentzel, K. R. (2017). Peer relationships, motivation, and academic performance. In A. J. Elliot, C. S. Dweck, D. S. Yeager (Eds.), *Handbook of competence and motivation* (2nd ed.). Guilford Press.

Peer Kindness Scale Development Study

Nurcan ÜSTÜNDAĞ ŞENER^{ID}, Murat BAŞAR^{ID}

Introduction and Purpose

School environments are not only spaces where academic competencies are developed but also critical contexts in which students construct social relationships, internalize values, and shape interpersonal behaviors. Within this framework, peer relationships emerge as a central determinant of students' social-emotional development, school adjustment, and academic engagement. Positive peer interactions are associated with higher levels of school belonging, motivation, and psychological well-being, whereas negative peer experiences may lead to disengagement, emotional distress, and maladaptive behaviors.

Despite the extensive literature on peer relations, research has predominantly focused on negative behaviors such as bullying, aggression, and exclusion. This deficit-oriented perspective, while valuable, has led to the relative neglect of positive social behaviors that support healthy development. In recent years, developmental psychology has increasingly emphasized prosocial behaviors—such as empathy, helping, and respect—as protective and promotive factors. Among these, peer kindness stands out as a fundamental social competence characterized by sensitivity to others' needs, respect for their rights, and supportive interpersonal conduct.

Although kindness has been addressed within broader prosocial constructs, there is a notable lack of measurement tools that directly and comprehensively assess peer kindness as a distinct construct. Existing instruments often treat kindness as a subdimension or rely on indirect indicators, limiting the clarity and precision of assessment in school settings. Therefore, the primary purpose of this study is to develop a valid and reliable, single-factor measurement tool that can assess students' peer kindness behaviors within school contexts. The study aims to contribute both theoretically and practically by providing a psychometrically sound instrument suitable for educational research and applications.

Literature Review

Research on peer relationships highlights their critical role in shaping students' developmental trajectories. Studies have consistently demonstrated that positive peer interactions foster social competence, academic engagement, and emotional well-being, while negative interactions are linked to various adjustment problems. However, traditional research paradigms have largely prioritized the identification and prevention of problem behaviors rather than the promotion of positive social functioning.

The shift toward strengths-based approaches has led to increased attention on prosocial behaviors. Empathy, altruism, and cooperative interactions have been identified as key predictors of social adaptation and psychological health. Within this framework, kindness is conceptualized as a multidimensional but coherent behavioral tendency that encompasses empathy, respect, and supportive actions.

Theoretical perspectives suggest that kindness behaviors are not isolated skills but rather manifestations of an integrated social-emotional competence. This view aligns with research indicating that students tend to exhibit kindness as a holistic pattern of behavior rather than as discrete subcomponents. Moreover, previous scale development studies in the field of prosocial behavior have shown that single-factor models can effectively capture general social tendencies, particularly when the construct is conceptualized as a unified disposition.

Despite these advances, there remains a gap in the literature regarding instruments specifically designed to measure peer kindness in school settings. This gap underscores the need for a theoretically grounded and methodologically rigorous scale that directly assesses kindness as experienced and enacted in peer interactions.

Methodology

This study was designed as a methodological/psychometric research focusing on scale development. The process followed established principles of Likert-type scale construction, including literature review, item generation, expert evaluation, pilot testing, and statistical validation.

The study sample consisted of 1193 students from primary and secondary schools (grades 4–8) in Uşak, Türkiye, during the 2025–2026 academic year. Different participant groups were used at various stages: 200 students for pilot testing, 426 for exploratory factor analysis (EFA), and 467 for confirmatory factor analysis (CFA). Convenience sampling was employed due to practical considerations such as accessibility and feasibility.

The item pool was developed through a combination of literature review and qualitative data collection. Student perspectives were gathered via open-ended questions administered to 20 middle school students, ensuring that the items reflected developmentally appropriate and contextually relevant behaviors. Expert evaluations from nine academics across relevant disciplines ensured content validity, resulting in an initial pool of 60 items, later refined to 36 items after pilot testing.

For construct validity, both EFA and CFA were conducted on independent samples. EFA results indicated a single-factor structure, supported by adequate KMO and significant Bartlett's test values. Factor loadings met acceptable thresholds, and the total variance explained by the single factor was approximately 40.18%. CFA further confirmed the model, with fit indices indicating acceptable to excellent model fit (e.g., $\chi^2/df = 2.53$; RMSEA = .058; CFI = .98).

Reliability analysis showed a Cronbach's alpha coefficient of .95, indicating high internal consistency. Item-total correlations were positive and significant, and no item removal improved reliability, supporting the coherence of the scale.

Results

The findings demonstrate that the developed Peer Kindness Scale possesses strong psychometric properties. The scale was finalized as a 24-item, single-factor instrument, with factor loadings ranging between approximately .53 and .74. Both EFA and CFA results consistently supported the unidimensional structure, suggesting that peer kindness operates as a holistic behavioral tendency rather than a set of independent subdimensions.

The explained variance of 40.18% falls within acceptable limits for social science research, particularly for constructs involving complex social behaviors. The high internal consistency coefficient (.95) indicates that the items reliably measure the same underlying construct.

Additionally, model fit indices obtained from CFA confirm that the measurement model adequately represents the observed data. These results collectively provide strong evidence for the construct validity and reliability of the scale.

Conclusion and Suggestions

This study successfully developed a valid and reliable instrument for assessing peer kindness among primary and middle school students. The findings support the conceptualization of peer kindness as a single, integrated construct, reflecting students' general tendency to engage in respectful, empathetic, and supportive interactions with their peers.

The scale contributes to the literature by addressing a critical gap in the assessment of positive peer behaviors. Unlike traditional instruments that focus on negative behaviors or indirect measures, this scale provides a direct and comprehensive evaluation of kindness in peer interactions. As such, it offers a valuable tool for both researchers and practitioners.

In practical terms, the scale can be used in school settings for screening, monitoring, and evaluating interventions aimed at enhancing social-emotional learning and improving school climate. It may also support data-driven decision-making processes in educational contexts.

For future research, it is recommended that the scale be tested across different cultural contexts, socioeconomic groups, and educational levels to assess its generalizability. Longitudinal studies could further examine the stability of peer kindness over time and its relationship with academic and psychological outcomes. Additionally, researchers may explore the associations between peer kindness and variables such as school climate, teacher-student relationships, and motivation.

In conclusion, the Peer Kindness Scale represents a significant step toward integrating strengths-based perspectives into educational research and practice, promoting a more balanced understanding of student development by emphasizing not only risks but also positive social capacities.

Araştırmanın Etik İzni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Bu çalışma için Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 06.02.2026 onay tarihli, 02-11 onay sayılı toplantısında görüşülmüş ve 1223790 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yapılan bu çalışmada araştırmacıların katkı oranları eşittir.

Çatışma Beyanı

Araştırmayı gerçekleştiren yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

AKRAN NEZAKETİ ÖLÇEĞİ

Maddeler	1	2	3	4	5
1 Arkadaşım dışlandığında üzülebileceğini hissederim.					
2 Arkadaşım incindiğinde ona nasıl destek olabileceğimi düşünürüm.					
3 Arkadaşım konuşurken sözünü kesmemeye dikkat ederim.					
4 Arkadaşımın farklı düşüncelerine saygıyla yaklaşırım					
5 Arkadaşım konuşurken onu dikkatle dinlemeye çalışırım.					
6 İhtiyacı olduğunda arkadaşına yardım etmeyi teklif ederim.					
7 Arkadaşım düştüğünde ya da canı acıduğunda destek olmak için yanına giderim.					
8 Arkadaşımın etkinlikte zorlandığını fark edersem ona cesaret veririm.					
9 Paylaşmanın arkadaş ilişkilerini güçlendirdiğini düşünürüm.					
10 Arkadaşım eşyasını kaybettiğinde, onu bulmasına yardımcı olmaya çalışırım					
11 Grup çalışmalarında üzerime düşen görevi zamanında yaparım					
12 Arkadaşım konuyu anlamadığında, bildiğim kadarıyla ona açıklamaya çalışırım.					
13 Grup görevlerinde herkesle uyum içinde çalışmaya özen gösteririm.					
14 Grup kararları alınırken herkesin fikrini dinleyerek kendi fikrimi nazikçe belirtirim.					
15 Arkadaşımın bir işi başarması için ona cesaret veririm.					
16 Arkadaşımın farklı özellikleri ona karşı tutumumu değiştirmez.					
17 Etkinliklerde daha sessiz veya utangaç arkadaşlarıma destek olurum.					
18 Grup çalışmasında kural belirlerken herkesin fikrine saygı duyarım.					
19 Yalnız kalan arkadaşımı etkinliğe davet ederim.					
20 Arkadaşımı yanlışlıkla incitirsem ondan özür dilerim.					
21 Bir hatam yüzünden bir arkadaşımın eşyası zarar görürsem hatamı telafi etmeye çalışırım.					
22 Yanlış yaptığımda bahane üretmek yerine hatamı kabul ederim.					
23 İstemeden bir olaya sebep olduğumda durumu gizlemek yerine doğruyu söylerim.					
24 Etkinlikte hatam nedeniyle iş aksamışsa işi tamamlamak için çaba gösteririm.					

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Şener Üstündağ, N. ve Başar, M. (2026). Akran nezaketi ölçeği geliştirme çalışması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 33-62. doi: 10.55008/te-ad.1906330